

Heimildarýni, speglanir og spuni

Hvað getur fræðimaður leyft sér?

Soffía Auður Birgisdóttir
soffiab@hi.is

HÁSKÓLI ÍSLANDS

RANNSÓKNASETUR HÁSKÓLA ÍSLANDS Á HORNAFIRÐI

Málfríður Einarsdóttir. *Rásir dægranna*

„Ekki man ég neitt eftir veitingum þarna né sjálfu heimilinu, nema þeirri gonggong sem kallaði okkur að borðinu, og saumaðri mynd með krosssaumi af blómum í gulum litum fínt saman stilltum. Þá mynd hafði gert Guðrún sú sem kölluð var karlmaður, og var dóttir (sonur) Sveinbjarnar Eglissonar, en kynferði hennar hafði ruglast fyrir þeim sem áttu að ákvarða það þegar hún fæddist. Og hlaut hún að ganga með rangt ákvarðað kynferði alla ævi, líklega sér og manni sínum til nokkurs meins.“

Málfríður Einarsdóttir. *Rásir dægranna*

„Samt varð að því að þau ættust, en engin urðu börnin nema hvað vinnukona prestsfrúarinnar kenndi henni barn og gat hún ekki borið það af sér. Benedikt Gröndal getur ekki þessarar systur í Dægradvöl en allra hinna.“

Börn Sveinbjörns Egilssonar og Helgu Benediktsdóttur Gröndal

- Þuríður (síðar Kúld) 1823-1899
- Benedikt, 1826-1907
- Egill, 1829-1896
- Guðrún , 1831-1926
- Kristín (síðar Hjaltested)
- Sigríður
- Valborg Elísabet
- Þorsteinn
- Guðlaug Ragnhildur, d.1866

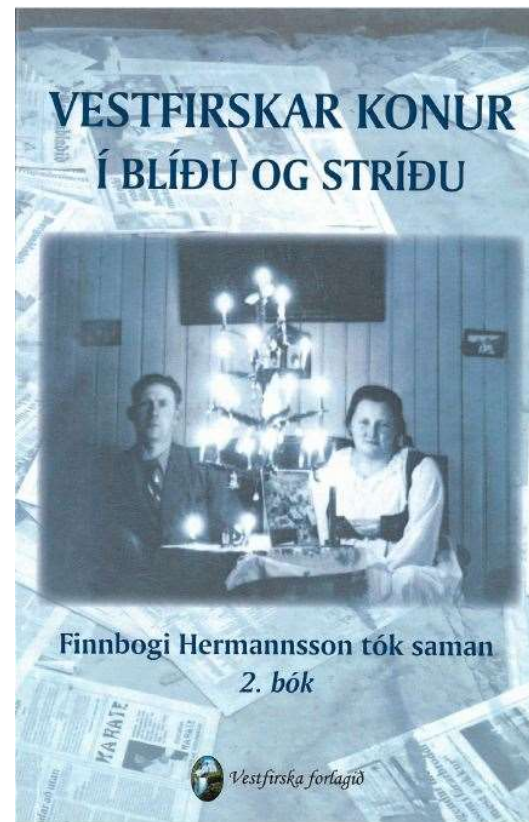
Þórður Thorgrímssen

- Fæddur 1821
- Í Bessastaðaskóla 1839-1845
- Prestur í Otradal 1849-1864
- Kvænist Guðrúnu 1850
- Fer að Brjánslæk á Barðaströnd 1864
- Deyr 1898

„Af Guðrúnu karlmanni. Guðrún Sveinbjarnardóttir

HÁSKÓLI ÍSLANDS

RANNSÓKNASETUR Á HORNAFIRÐI

Mögulegar heimildir

- Frásögn Málfríðar?
- Æviskrár, manntöl, kirkjubækur.
- *Dægradvöl* eftir Benedikt Gröndal.
- Skrif eftir og um Sveinbjörn Egilsson.
- Fjölskyldubréf og önnur bréf.
- Prestaævur eftir Sighvat Grímsson Borgfirðing.
- Skrif um systkini Guðrúnar.

Adélaïde Herculine Barbin / Alexina / Abel (1838-1868)

- *Herculine Barbin. Being the Recently Discovered Memoirs of a Nineteenth-Century French Hermaphrodite*
- Útgefin 1980

Aðrar mögulegar heimildir

Michel Foucault. *The History of Sex* (þrjú bindi, gefin út á áttunda áratugnum)

Alice Domurat Dreger. *Hermaphrodites and the Medical Invention of Sex* (1998)

Sharon E. Prevez. *Intersex and Identity: The Contested Self* (2003)

Bodies in Doubt: An American History of Intersex (2012)

Hida Viloría. *Born Both: An Intersex Life* (2017)

Intersex / Millikyn

Intersex fólk er líkamlega einhversstaðar á kynskalanum milli tveggja póla; karlkyns og kvenkyns. Intersex er ekki alltaf bersýnilegt. Stundum sést að útlit ytri kynfæra samsvarar ekki venjulegum kynfærum karla eða kvenna. Hins vegar, og það er mun algengara, kemur intersex-ástand í ljós með kynlitningagreiningu, til dæmis þegar fólk leitar til læknis vegna ófrjósemi. Fólk með óræð ytri kynfæri er því bara hluti af þeim margbreytilega hópi sem er intersex. (Vefsíða Intersex samtakanna á Íslandi)

Kyn ekki kyngervi

Kyngervi eru samfélagslegar hugmyndir um einkenni kvenkyns og karlkyns. „Kyn“ snýst um líffærafræði, hvort heldur líffæri eins og þau eru af náttúrunnar hendi eða endursköpuð af læknum og „kyngervi“ snýst um það hvernig við sýnum þau félagslegu viðbrögð sem samfélagið parar við hvort kyn. Kyngervi snýst því um kynvitund. Ekki skal rugla saman intersex og transgender. Intersex er ekki kynáttunarvandi (transgender). Intersex er frávik í líkamsfræðilegum skilningi. Flestir sem hafa intersex-frávik vita ekki af því. (Vefsíða Intersex samtakanna á Íslandi)

- **Líkamleg frávik á kynfærum**, svo sem eistum, getnaðarlim, sköpum, sníp, eggjastokkum og svo framvegis. Dæmi um frávik eru til dæmis klofinn pungur, sem líkist skapabörmum, mjög lítill limur, mjög stór snípur sem svipar til getnaðarlims, bæði leggangaop og getnaðarlimur og fleira.
- **Frávik á öðrum líkamlegum kyneinkennum**, svo sem vöðvamassa, háruðbreiðslu, brjóstamyndun og hæð.
- **Ósýnileg einkenni, svo sem litninga- eða hormónafrávik**. Slík frávik geta komið fram í kynfærum og kyneinkennum, hvort heldur sem er innvortis eða útvortis. Þá er um að ræða karla sem ekki eru með XY-litninga og konur sem ekki eru með XX-litninga, heldur fólk með til dæmis XO-litninga, XXX, XXY, XYY og svo framvegis.

Af vefsíðu Intersex samtakanna:

Lægsta algenga tölfræði í notkun er um 1 af hverjum 2000 fæðingum (0.05%) en mun líklegri tala væri nær 1.7%. Það þýðir að vera intersex er álíka algengt á heimsvísu og það að vera rauðhærður.

Guðrún Sveinbjarnardóttir

(Ljósmyndari óþekktur)

HÁSKÓLI ÍSLANDS

RANNSÓKNASETUR Á HORNAFIRÐI

Guðrún Sveinbjarnardóttir

(Myndina tók Pétur Brynjólfsson)

HÁSKÓLI ÍSLANDS

RANNSÓKNASETUR Á HORNAFIRÐI

HÁSKÓLI ÍSLANDS

RANNSÓKNASETUR Á HORNAFIRÐI